

Tankar

om

Sädesåkrars skötsel

öfver Vintern,

Med

*Philosophiska Facultetens bifall vid Kongl. Acad. i Åbo
under*

*Oeconomiae Profes. och Ledamoten af Kongl. Sv. Vit. Acad., Kongl.
Patriotiska Sällskapet i Stockholm, Kongl. Finska Hushålls Säll-
skapet i Åbo, samt Keiserl. Acad. Nat. Curios.*

Philosophiæ och Medicinæ Doctoren,

Herr CARL NICLAS HELLENII,

inseende

*utgifne til allmän granskning
af*

ERIC CASTREN,

Philos. Cand. och Capellan i Tervola.

Uti Åbo Academiens öfra Lårosal den 16 Junii 1801.

På vanlig tid för middagen.

ÅBO, tryckte i Frenckellska Tryckeriet.

Tankar
om
Sådesåkrars skötsel
öfver Vintern.

— — — — — *Atque hyemes orate serenas*
Agricolæ: — VIRGILIUS.

Med den dvala, under hvilken flera djur öfverleva vintern, torde det tilstånd, uti hvilket årtkillige samma årstid äfven lefvande växter sig befinna, närmast kunna jämföras. Man finner dem ofta i flere månader stelnade af köld, beröfvade all retlighet, således ock all förmåga at njuta eller samla sig någon nåring; men icke desto mindre därunder bibehålla så mycken lifskraft, at den vid en gunstigare årstid sedermera förmår utveckla sig efter sin bestämmelse och naturens därå beroende allmänna hushållning. Denna årstids olika beskaffenhet verkar dock, enligt en allmän och ostridig erfarenhet, ganska mycket på desä kroppars framtida trefnad, och blifver dem til följe deraf mer eller mindre gynnande. At nu endast uppehålla oss vid växterne och i synnerhet våra odlade sådes arter, hvilkas undersökning i detta hänseende, för det närvarande utgör vårt egentliga föremål, så gifves ingen Landtman, som icke funnit, det de undertiden likasom med förökte lifskrafter uppskjuta utur sina vinterquarter (Hybernacula), och tiltaga med en drift, som vida öfverträffar den de å andra tider af året vanligen röja; då de samma däremot vid sig företeende mindre gynnande eller svårare tillfälligheter, dels finnas fullligen dödade inom desä sina vinterlägen, dels til sine lifskraf-

krafter så medtagne, at de vid första framkomsten genast förråda en ufehet, som lemna föga hopp om räddning, och gemenligen lägger grund til deras sedermera oafbrutet tiltagande vantrefnad.

Väl hafva ock våre Jordbrukare ifrån långliga tider tillbaka lärt sig frukta för åtskilliga händelser och väderleks skiften under vintrarna, såsom mycket vådliga för sådesväxten; men få torde kunna nämnas, som med nödig omtanke vinläggas sig at förekomma, eller i tid afböjas desäs skadeliga verkningar. Man öfverlemnar denna årstiden allsammans endast til naturens åtgärd; inträffar deruppå misfväxt, klagas man oförlynt öfver desäs hårdhet, och efterfinnar ej, hvad egen huglöshet härvid uraktlätit, samt at det förnåmligast är fliten och omhugsamheten, som af naturen med et välgörande bistånd hugnas.

Några af desäs händelser har jag å följande blad förefatt mig at upräkna, med bitogade anvisningar å de medel och utvägar, som til afböjande af deras skadande följder, utaf godkände Landtmän finnas upgifna. Önskeligt vore, det våre Jordbrukare härvid ville i den mån för en framtid fästa sin upmärksamhet, som deras sådesåkrars så väl läkrare som ynnigare afkastning, genom den samma troligen kunde befordras!

S. II.

Innan vi skride til upräknandet af de under våra vintrar, utaf väderlekens olika skiften härrörande vådliga tillfälligheter för sådesåkrarne, är nödigt at vi anmärke, det en växt, som skal kunna uthärda våra vintrar, måtte til sina faste delar, åtminstone, hvad roten beträffar, äga så mycken fasthet och styrka, at de, genom den

den våldsamhet köld och frost möjeligen å dem komma at utöfva, til sin byggnad och sammanlättning ej måtte förstöras. Ty förmår kölden detta, så finner en och hvar utan tvårighet, at växten med det samma ock för alltid blir förlorad. Högst angeläget är det därföre, at i så god tid få utfäder förrättadt, at denna styrka med skäl af sådesroten får väntas, hvilken då ingalunda heller af nårgångna grannar bör trängas eller försvagas. Omständigheter båda af den vigt vid jordbruket, at våre landtmän aldrig nog och för ofta om dem kunna påminnas. |

Men fastän ock detta på alt möjligst sätt blifvit iakttaget, en önskad väderlek jämväl om hösten med all trefnad gynnar växten, händer dock någon gång at den samma om våren, sedan snön bortsmält, ej allenast finnes utmärkt försvagad, utan ock til en betydlig mån plötligen försvunnen. Bland orsaker, som bereda Landtmannen et så svårt och hotande öde, räknas 1:o *en myckenhet snö fallen innan sådeså kern blifvit utkyld eller tilfrusen.* Jorden är under denna betäckning ännu, årminstone lägre nedan före, varm, växterna å den samma finnas ock så ännu vid den liflighet, at de förmå draga sig någon nåring samt utdunsta. Den påliggande snön leder väl i någon mån varmen ifrån jorden; men föga i större, än at den närmast marken något uptinar och smälter, då af den återstående snömassan likasom et hvalf tildanas, uaf hvilket den ofrusna marken med växterne på det nogaste omgifves. Detta hvalf eller täckelse utestänger den at mosphåriska luften, och innesluter tillika brodden innom ganska trånge rum uti en beständigt fuktig qualme, hvarföre och des öde ej kan blifva annat, än det erfarenheten enhälligt intygar här träffa den samma; nämligen at först til någon del angripas af röta, och omsider fullkom-

ligen förstöras. Skall nu en sådan olyckshändelse möjligen kunna förekommas, så blir det ofstridigt, at den täckta jorden, så skyndsamt som ske kan, bör beröfvas sin öfverflödiga, och uti denna händelse i synnerhet skadande varme. Til vinnande af detta ändamål föreslås, at den fallne snön genast med en tung vält hopkramas. Man föreställer sig nämligen, at den hopkramade skall kraftigare kunna afleda varmen, än den lösa. Har ock snön fallit i ringa mängd och tunnt, lärer man ej kunna neka, det något äfven härigenom kan uträttas; men har det skett ymnigare och til någon betydlig myckenhet, torde i sanning föga förmån af vältningen vara at förväntas; då dess tryckning ej annat kan än blifva för svag til hela massans sammanpackande. Ville man ock medgifva, det den tjockare snö massan genom vältning kunde bringas til möjligaste täthet, har man ändock all anledning at frukta, det den underliggande jorden, såsom utestängd ifrån den atmosfäriska luften, sållan åtminstone, endast medelst denna anstalt kan erforderligen utkylas. Genom stark blida om vintern känner man snön kraftigt nog sammanpackas, nästan til samma täthet med isen, icke desto mindre vittnar en allmän erfarenhet, at jorden, då hon ofruken täckes af snö om hösten, äfven förblifver sådan, under all den tid hon af samma täckelse omgifves, oackadt ock det samma genom ofrare emedlertid infallen blid väderlek blifvit uttryckt och sammanpackadt. Den yttre luften är här äfven utestängd, hvars välgörande biträdedock blifver af en oumgånglig nödvändighet, om jorden efter önskan skall tilfrysa. Detta nödiga biträde genom snön til jordens utkylande för den atmosfäriska luften har man åter trodt sig såkraft kunna vinna medelst det, at snön med en oskodd Tråstock uti djupa och tåta fårar upköres. Skulle denna snön til någon tid bibehålla sina upkördas-

fårar, vore väl möjligt at någon nytta af detta företag kunde väntas; men är den lös och torr, så jämnas fårarna af först inträffande blåsväder: Är den åter våt och af blida hopkramad, blir arbetet högst besvärligt, samt föllan af önskad nytta. Här är ej nog at snön endast förtunnas, den måste igenombytas, om luften skal hinna til fjellsva marken och blifva gagnande; hvartil så väl hos dragare som uti redskapen, i synnerhet om snö betäckningen är af någorlunda tjocklek, nödig styrka och fasthet gemenligen torde saknas.

Sedan man funnit desä förlök mindre säkra och ofta misf lyckade, har man slutligen, och det sannolikast efter en slump tillfällighet, upgifvit följande förslag, hvarigenom de med förra förlöken åsyftade föremål tyckas, åtminstone med mindre möda samt efter vår närvarande kunskap alltid visare kunna vinnas. Så snart den ofrusna marken blifvit täckt af snö, drifves på den samma fram och tillbaka all boskap å gården finnes. Denna sammanpackar snön, och lemnar efter hvart fjät öpning för luften at intränga sig och därvid utkyla jorden. Skulle härpå, som undertiden händer, genast och innan önskad verkan möjligen får väntas, nytt snöfall inträffa, hvilket så väl fyllde groparna efter fjäten som ock ökade snö betäckningen öfver åkern, så får man ej ledsna, utan förnya med Boskaps trämningen, och det åfven flera reor, tils man omsider med en genom snön drifven stör finner jorden, efter anställd underökning på åtskilliga ställen, så stelad af köld eller genomfrusen, at stören uti den samma ej mera låter sig nedstöras. Sedermera, men föga tilförene får man göra sig något hopp, at brodden under snön til följande våren skall vid lif och förmåga til en gagnande framtida utveckling kunna bibehållas.

Man fruktar väl, och det med skäligen anledning, at under denna ofvare förnyade trampning brodden til sina rötter skal sönderslitas och följaktligen ganska mycket lida; men vid så tät sådd, som hos oss almännast finnes vedertagen, torde all härigenom förorsakad förlust föga blifva märklig, inarare kanske befordra de ofskadde rötternas bättre trefnad; och då hela åkerfältets växt skall räddas, får man naturligtvis ingalunda vara nogräknad, om til vinnande där af, äfven något kommer at upoffras. Jag har ock af en trovärdig Landtman hört berättas, det en med snö betäckt ofrusen sådesåker någon gång, genom uraktlåtet efterseende blef af svin på flera ställen intil och med själfva jorden upbökad; men lemnade icke desto mindre följande året sin ägare en afkastning öfverträffande den han samma året vann af de närmast intil liggande åkerregarne, som ej på lika sätt af desse okynnes djur blifvit medfarna. Här blefvo rötterna upgräfde och til en del aldeles förstörde, hvarföre äfven den helt oväntade förmånligare skörden rimmeligen ej kan härledas af annan orsak, än den genom svinens bökande, för de kvarblefna och ofskadade broddstånden beredda friare njutning af den yttre luften, hvilken sedermera på et så välgörande sätt befordrade deras trefnad. Denna förskaffas öfver hela åkern mångfaldt jämnare medelst boskapens trampning, hvarvid brodden otvitvelaktigt altid långt mindre äfventyrar, än vid hvad annan anstalt, som til befordrande af detta ändamål, ännu och för det närvarande, likligen tyckes kunna vidtagas.

§. 2.

En långvarig blida om vintern, bör ock för det 2:dra räknas bland de tillfälligheter, vid hvilka sådesåkrarna äf-
 ven*

ventyra. Befordrar denna blida eller milda väderlek endast snöns sammanpackning, så är af den samma föga något att befaras; men är den åtföljd af ymnigt regn, som tillika upsmälter snön, samt öfverfvämmar åkern, blifver den i sanning vådlig. Jorden, som af det insupna och sig inträngande vattnet upsväller, updrifver med det samma rötterna, hvilka härigenom beröfvade sin oundgängliga beräkning af jord, ej annat kunna än blottställas för de mest hotande faror. Vid väderlekens sedermera skeende omväxling til köld, täckes åkerfältet med is, hvilken våra Landtmän såga bortbränner brodden, emedan den gemligen där isen legat fläcktals finnes aldeles förvisnad. Ty brodden til sine sugrör af vatten, nästan til någon slags svulnad upfylld, och därjemte på anfördt sätt allaredan lidande, uthärdar omöjligen köldens jemte isens å den samma uröfvade verkningar, utan at til sin sammanfattning skadas, til sine röt sprängas, samt rötter ännu mera upryckas; då följden nödvändigt måste blifva sådan, som Landmannen beklagligen alltid förespår sig af en med is betäckt sådesåker.

At genast eller åtminstone med möjligaste skyndsämhet, så alt om vintern öfverffödande vatten afstedt ifrån sina sådesåkrar, blir således högst angeläget för en och hvar, som af dem med skäl vill vänta någon lönande afkastning. Ifrån en sluttande och med erforderlig omhugsamhet kullrad samt dikad åker hoppas man väl at snövattnet skal afrinna i samma mån som det tilkommer; men huru lätt kunna icke diken af tillfrusen snöörja eller andra tillfälligheter igenstoppas, och åkern til följe därå äfven öfverfvämmas? En omtänksam åkerbrukare urakt låter därföre aldrig, at vid hvarje blida genast och på det nogaste undersöka, huruvida hans diken förmå afleda det

öfverflödiga vattnet. Finner han dem ej efter önskan, utan på et eller annat ställe igentåpta, lå at vattnet updåmmes, hastar han med möjligaste drift, at få deså hinder undantögda, och sina diken, samt af dem i synnerhet utfalls diket, til befordrande af nödigt aflopp behörigen öppnade. Men huru skal detta verkställas? torde någon til äfventyrs invända. Hela åkerfältet är täckt med snö, och diken kunna här svårligen skiljas, innan vattnet såsom af en mera specifik tyngd möjligen förmår at tränga sig under den samma och således alla redan förr, än snöskorpans sänkning utvisar deras gång, ågt tillfälle at skada brodden. Skulle dikens sträckning någon gång, efter starkt och tjockt snöfall lå undångömmas, at den ej, åtminstone utan mycken möda och flere fruktlösa försök, kunde träffas, lå finner ju en och hvar, at den samma ganska lätt och på det nogaste om hösten kan utmärkas, då deras öppnande efter de utfatta märken, utan all villrådighet alltid kan företagas, samt det lå fort och ofta som någon farhåga för öfverflömmning någonsin kunde åga rum och upkomma. Arbetet blefve likväl, låger man ytterligare, härvid svårare, ån at en på folk fattig Landtbrukare möjligen förmår med ålyftad nytta och som sig bör utföra det samma. Sant år ock det, at han härigenom finge någon tilökning til sit vanliga arbete; men härvid torde man lå erindra, det hans öfriga vinter arbete ej år lå noga til viså tider beståmdt, at det ej på några dagar lå uppskjutas, och aldrig blir af den vigt och vinst för honom, som det, hvilket til befordrande af sådes växtens råddning och trefnad af honom användes. Detta arbete måste ock genom tjenliga redskap ganska mycket kunna lättas, det kommer endast därpå an, at nödvändigheten och nyttan af det samma först blir allmänt godkånd, därpå skola sedermera ingalunda lyckliga uppfinningar af dylika, uti

ten framtid hos oss heller länge saknas. Imedlertid torde de af Herr Majoren och Riddaren A. I. Sjöman uppgifvade dike's plogar, (*) såsom til detta bruk i flere hänseenden förmånliga, med alt skål kunna recommenderas.

År åker åkerns låge flackländig, och föga aflopp för et öfverflödande vatten kan vinnas, blir bekymret svårare. Vål kunna sådana åkrar öfver sommaren medelst tåta och til nödigt djup upkastade diken i någon mån befrias ifrån en skadande fuktighet och tyra; men då varet uti dessa om vintern i brist på aflopp kvarstagnar och fryser til is, blifva de slutligen så grunda, at de ej mera kunna emottaga eller afleda något vatten ifrån tegarna, hvilka då naturligen måste öfverflömmas och sedermera til sin brodd på beskrifvet sätt skadas. Så vidt sig någonsin göra låter, bör därför här i Norden alltid efterlökas nödigt aflopp, genom hvilket alt öfverflödande vatten ifrån åkrarne, i synnerhet vinter tiden, kan ledas, och där sådant möjligen ej står at vinnas, blir det otvifvelaktigt förmånligare, at upgifva åkern til ång, än at til et blindt öde och slumplycka öfverlemna frukten af sit på en så illa belågen åkers bruk nedlagda arbete. Här til styrker åfven erfarenheten, som intygat, det *Täteln* på sådana åkrar vanligen tager öfverhanden, och å dem allmännaft växer frodigare, än såden.

§. 3.

Den på brodden om våren tidtals befintliga betäckningen af et hvitt och hinnaktigt väfande, bland våra Landtmån *Broddfäll* eller *Nata* kallad, är för det 3:dje

B

en

(*) Se Ny Journal uti hushållningen för år 1798 Månaderne Martius och April pag. 60.

en svår och hotande tillfällighet, som äfven under vintern för sådes åkrarne beredes. Hvad dets sammanfattning beträffar, så finnes uti den förvisnade blad af brodden öfverdragna och sammanfogade, troligast, åtminstone til största delen, med det, under deslas uti en qualmig fuktighet påstående förrutnelse extraherade ämnet. Derröre uplöses ock denna hinna lätt af regn, samt träffas fällan på brodden, då snön hastigare medelst varmt regn bortsmälter. Men sker snöns bortsmältning långsamt, och utan at detta öfverklädande ämnet på något sätt afsköljes, så torrkar det samma på brodden til utseende af en öfverspänd och utbredd hinna, efter hvars vidd, så vida brodden under den samma merändels finnes plötligen försvunnen, Landtmannen altid beräknar sin såkra förlust och skada. Vilje vi nu tilse, huru den samma uppkommer och kan i sådan mån blifva skadande, så tyckes det, såsom äfven instämmande med allmän erfarenhet, ej kunna bestridas, at dets ursprung hufvudsakligast bör härledas af en tät broddväxt om hösten, hvilken gjort, at bladen kommit at ligga och flätas ihop med hvarandra. Huru denna varit tät och så tjockt täckt marken, at dets nödiga tilfrysning därpå blifvit hindrad eller förekommen, så kan ju omöjligt det i 1 § beskrefna ödet undvikas. Ty på ofrusen jord täcker snön här äfven brodden, hvilken således förruttnande nu gifver ämnet til fällan och därunder tillika aldeles dör ut och försvinner. Skulle ock kölden vid vinterns första ankomst möjligen förmått så långt genomtränga den tjocka brodden, at ock den underliggande jorden blifvit erforderligen kyld och frusen, hvilken lyckliga händelse äfven någon gång torde kunna inträffa, så blifver väl brodden merändels oskadad bibehållen til våren; men så snart jorden å något ställe blifbar, begynner desta på snö blottade ställen at kraftigt draga eller leda värmnet ifrån luften til sig, uti näs deraf mer och

och mer, samt meddela detta sit vundna värme åfven under inöberäckningen, eller til den med inö ännu betäckra jorden, å hvilken brodden trängt innesluten, samt utestängd ifrån den yttre luften, blott hålles för en ständigt tiltagande varm och qualmig fuktighet, följaktigen nödvändigt måste taga skada, åtminstone til bladen, af hvilkas förruttelse det limaktiga väfendet danas, som torrskadt sedermera utgör själfva hinnan. Ju längre brodden i detta tillstånd kvarhålles, ju större blir åfventyret, så at rötan ifrån bladen åfven fortplantas in på roten och hela växten omsider plössligen förstöres. Sådant inträffar i synnerhet under inödrifvor, där nämligen en större myckenhet inö ej så hastigt bortsmälter, utan i längre tid täcker, och dymedelst quäfver brodden.

I anledning af allt detta torde vi nu sättas i tillfälle, at upgifva de medel och utvägar, genom hvilka så vålden öfverklagade broddfällen, som ock desis skadliga verkningar troligast kunna förekommas. Östridigt är det, at den snarast och almännast träffas, där brodden varit tät, och öfver höfvan vuxit om hösten. Här af följer således folklart, det man med all möjlig försiktighet bör bestämna och uträkna sitt utfåde emot vintern, på det brodden där af ej måtte blifva för tät och af denna orsak aldrig heller förväxa. Men oakadt sådden ock tunnare förrättas, händer icke destomindre, at brodden under en gynnande väderlek likväl framskjuter med så mycken drift, at jorden åfven af den betäckes och bladen komma at ligga öfver hvarandra; ty af farhåga för den våldsambhet vintern på en spåd planta utöfvar, bör man naturligtvis ej länge uppskjuta med utfådet, utan så snart jorden emot hösten väl låter reda sig göra desamma, hvar af brodden, i händelse varmen uti längre tid fortfar, ganska lätt i den mån kan tiltaga. I detta fall föreslås af de fleste, at låta

boskapen beta up den förvuxna brodden, helst kött och talg genom detta berethos dem betydligen skal ökas. Öfvervåger man dock den skada brodden under betandet tillskyndas, har man all skäligen anledning at förmoda, det samma förslag svårligen skall kunna vinna almänt bifall. År marken våt och blöt, sålom den vanligen denna årstiden finnes, så upryckas åtven rötterna af boskapen, skulle ock detta ej ske, så nedtrampas i hålen efter Boskapens fötter dock många stånd, dels hela, dels sönderflitne och stympade, hvilka uti dessa hålor af först infallande regn dränka sedermera nödvändigt måste ruttna och förgås. Vore åter marken denna tiden emot all vanlighet så torr, at detta ej behöfde befarias, så öppnas vid afbetandet årminstone håligheten i strået, som då blottställes, at upfyllas af regnvatten, hvilket här stillastående först upväcker röra i växtens inre rör och sedermera af köld och frost bragt til is i den mån söndersprånger dem, at de förlora all retlighet, och framdeles ej mera til växt eller något lif kunna väckas. Gemenligen följa ock kreaturen under betandet hvarannan å samma våg, hvaraf händer, at all brodden på den samma förtrampas, och jorden därjemte så tilpackas, at de få stånden, som möjligen härvid kunnat blifva vid lif, med sina rötter ej förnå framtränga sig uti den samma, eller utvidgas til ernående af nödig och tillräcklig näring til växtens erforderliga utveckling och framtida trefnad. Brodden äfventyrar således alltid vid betandet, och man torde utan misstag kunna påstå, at detta äfventyr ock så altid skall finnas i vårare, än at en ömtänksam Landtman någonsin vågade förmoda, eller tro sig fullkomligen för det samma kunna blifva betald samt godtgjord med den tilökning på slagrboskapens talg och kött, för honom möjigen härigenom vore at vinna. Fåren skola til det minsta efter et så lastfullt och mågtrigt bete alltid plågas af utföt; och då de enigt naturens föreskrift upåta

bla-

bladen ända til roten, så skada de under sitt betande ej allenast betydligt sig sjelfva, utan ock brodden, hvars blottade rötter af kölden sedermera ej annat kunna ångångska mycket lida. Mer än sällan torde dock efter et glesare och med behörig upmärksamhet å våderlekens förhållande under den närmaft förledne sommarn förrättad utfåde, brodden vinna en sådan tätthet, at den vid vinterns ankomst skulle hindra köldens verkan å jorden til nödig utkylning; ty under den längre tid en gynnande våderlek möjligen kunde lemna brodden at tilväxa, tufvar den sig förnämligast, det är, hvart och et stånd tilltager i vidden medelst flere ifrån roten uppskutte ämnen til slånklar, hvilka, innan de af närmafte stånden å sidorna trängas, föga drifvas i högden, och därför merändels samt allmännaft sakna den längd, som fällens sammanfattning verkligen tyckes fordra. Skulle ock någon gång vid ovanligare händelser, denna brodd växa til sådan högd, at af des blad fällen troligen kunde upkomma, så kan den samma dock aldrig blifva så fast och så allmän eller vidsträckt, som den efter en tjockare sådd nödvändigt hade blifvit. Tufvorna sjelfva kunna väl åga denna tätthet, jag medgifver ock, kan hända större, men rummen emellan dem, hvilka egentligen af de sednast drefna och fölaktligen spädare samt kortare skotten komma at uptagas, böra ju naturligt vis af dem ej få någon sådan beräckning, som kunde hindra yttre luften uti sin välgörande verkan at kyla marken. De finnas, som sades, altid kortare, merändels smalare, än at af dem någon sådan väfnad kunde sammanlåsas, som för luften skulle blifva ogenomtränglig. Utkylas nämnde mellanrum efter önskan, så sprider kölden sig efter naturens ordning vidare och äfven til undsättning för den tjockare beräckta roten. Genom en glesare sådd tyckes således en af de förnämligaste orsaker til broddfällens upkomst såkraft kunna häftas

Hvad åter den fällen beträffar, som härledes af snöns långsamare och följaktligen ojämne bortsmältning i-från broddkärn, då de på snö blottrade och bara fläckarne af luften upvärmas, leda värmet til broddens rötande och ofta nämnde fälls deraf beroende beredning, äfven under de ännu med snö beräckta ställen; så finner en och hvar, at den ej kan förekommas, så länge snön finnes ojämnt eller ymnigare och til större myckenhet samlad samt drifven på det ena, än det andra stället af åkern. Til befordrande af sådane drifvors snarare upsmältning har man förlöft, at beströ dem med sand, kullstybbe och dylika ämnen; men sållan fullkomligen vunnit sin önskan. Snömassan har väl härigenom i någon mån aftagit och skyndsammare minskats, men ändock, så framt ej regn tillika inträffat, så länge täckt brodden, at den blifvit skadad, och merändels öfverdragen med fäll undan snön framkommer.

Med tätt och djupt körde fårar i nämnde drifvor, har man trodt sig kunna påskynda deras försmältning. Fortfar derpå en varm väderlek med föga nattfroster, och några regnskurar därjemte gynna Landmannens med detta arbetet ålyftade föremål, för man ej neka, det härmed ock ganska mycket kan vinnas, men tilstöta nattfroster och uppå dem urväder med kall blåst, så infer man lätt, at olågenheten snarare ökas än minskas. Fårarna fyllas och snömassan blir större, fordrar följaktligen så mycket längre tid til sin uplösning. Förnämsta omtorgen tyckes således blifva, at så långt görligit är, undanröjda alt sådant, som å åkern vid förefallande urväder kan kvarhålla snön, och befordra dess samling uti drifvor. Trån och bukkar böra afhuggas, och all större i åkern befintlig sten, antingen nedgräfvad, förbrännas eller ock sprängas. Men vid hägnader, som ej kunna umbäras samlar sig icke

ke deſſo mindre ſnön, äfven ſom vid berghällar, hvilkas jämnande merändels torde fordra en koſtnad vida öfver Landmannens höfva och ſanna förmån; här måſte man vara omvånkt, at ſmåningom och innan marken blir bar föka afföra, hvad ſom til ſtörre myckenhet någorſtådes kan finnas ihopſamladt. Med ſnöploget eller andra til detta ändamål eſter ſig företeende omſtändigheter inrättade redſkap kan ſådan bäſt ſamt med minſta arbete verkſtällas, och urakrlåtes aldrig af den åkerbrukare, ſom til någon del äminſtone känner de olågenheter, ifrån hvilka han med denna omtanke lättes i ſtånd at ſåkraſt rådda ſin ſådesåker. Den äförda ſnön lemnas i åkern, där ſolen tyckes förſt och kratrigaſt verka, eller man af erfarenhet funnit marken tidigaſt om våren bliſva bar och blottas. En tjockare ſnöbetäckning ſkadar där ej, tvårtom ſkyddar den til möjlig jämnhet utbredd, brodden för de ſvåra nattfroſter, ſom på bar mark vårtiden ej ſällan betydliga ſkada, om ej aldeles förſtöra den ſamma. Men är fällen allaredan danad och träffas på brodden vid deſ framkomſt undan ſnön, frågas billigt, hvad då återſtår at göras? Är den tilkommen af ſå olycklig händelſe, at marken om höſten ej bliſvit väl tilfrulen, lå träffas brodden allaredan ſå förſtörd, at föga eller alſinet hopp om deſ räddning mera kan vara öfrigt. Har åter brodden förſt emot våren bliſvit lidande och angripen af röta, och denna ej hunnit längre än til bladen, ſom kunnat lemna ånne til ofta nämnde fäll, lå är oſtridigt, at med deſ undnrödjdande den friſka roten kan räddas, ſom enligt naturens ordning, ſedermåra med nya ſkott kan erlåta hvad ſom gått förloradt. Men ſamma rot är medelſt de förviſnade bladen ånnu ſammanhängande med fällen, vid deſ aftagande måſte ſåledes all förſiğeighet brukas, lå at rötterne ej tillka med fällen må uppryckas. Vill man bårtağa den med råſa, äfventyrar man gemenligen

dant. Marken är af den uptinade kålen mycket blöt, och rötterna således vid den föga starkare fästade, än genom bladspetsarne vid fällen, hvaraf händer, at desse af de djupare nedgående och sjelfva marken härunder upfårande råfle tinnarne, alltid i större eller mindre mån uprifvas. Man låger väl at råfsningenej bör löretagas innan jorden af nattfroster blifvit upptorrkad eller stelnad, då detta ej behöfver befaras; men ju längre brodden af fällen beräc- kes, ju svårare blifva ock följderna deraf; frosten bör ock vara nog strång, samt blir då alltid hotande för de alla redan bara broddstånden, om genom denna tjocka beräk- ningen någon dylik des verkan på den underliggande marken skall kunna rönas. Nog få torde således de tillfäl- len blifva, då råfsan til fällens afdragande ifrån brodden med säkerhet och verklig förmån kan nyttias. Med vålt- ning, hvarvid Herr Majoren G. U. Silfversparres kokvält af gutne tackjärns rister (*) oftridigt förtjenar billig upmärk- samhet, sönderbräckes väl broddfällen, så at den atmo- sphæriska luften synes åga all nödig tilgång til brodden; men de sönderdelade stycken blifva dock kvar, nedtryckas och fästas därunder gemenligen på det närmaste vid sjelf- va hjertskotten. Uplöfas nämnde styckenderpå ej genast af regn, taga de sig, enligt sin vidhängande fart, äfven

fäste

(*) Se ny Journal uti Hushållningen för September och October år 1800 pag. 220.

fäste med kanterne, och kunna då ej annat, än i förhållande af sin vidd och storlek, utgöra en mer eller mindre skadande betäckning för brodden. Denna vanligen tjockare än at den af bladspetsfärne kan genom borras, och til sina kanter starkare fästad, än at den genom växtens egen drift och förmåga kan lossas och updrivas, lemnar naturligen för de underliggande broddstånden ej annat tillfälle til utveckling än det, som medelst de til sina spetsar nedtryckte och sammanfogade bladens samt stånglars krumning och böjning rimmeligen kan vinnas, hvarigenom de samma först nödvändigt tvingas, och vid en fortfarande torr väderlek slutligen aldeles dö ut och förstöras. En på brodden danad fäll fätter därför Landtmannen alltid i bekymmer, och blir för honom merändels et säkert förebåd til en svag och mindre lönande årsväxt. Den bör med omtanke redan til sin grund och uti sit första ursprung förekommas, och då naturens här ofvanföre åtminstone til någon del upgifne föreskrifter, uti detta bemödande troget följas, kan man ock med största skäl göra sig hopp om den lyckligaste framgång.

§. 4.

Desa äro de vanligaste tillfälligheter, hvilka man funnit under viatern skada våra sädesåkrar, en närmare framtida undersökning torde möjligen upptäcka flera. Ville våre Landtmän lemna dessa den upmärksamhet,

C,

som

fom de billigt tyckas förtjena, vore allaredan mycket vunnit. Ätminstone skulle genom den samma en del af de äfventyr, med hvilka sådes växten ännu hos oss hotas, lyckligen kunna afböjas, och i anledning deraf vårt hopp om en lönande afkastning af den samma äfven finnas såkrare grundadt.

